

Aistė Brazdžiūnaitė

V kinas

Laikinės tvarkos ir trukmės figūros. Kokios laiko sampratos (kokio pobūdžio laikai) per jas atsikleidžia? Kaip jos tarpusavyje susijusios?

Pirmiausia, kad būtų galima kalbėti apie laiko tvarkos ir trukmės pažeidimus, reiktų nusistatyti pirminį pasakojimą. Filmas prasideda nuo sugriautų Cassino ir Anzio miesto vaizdų ir pasakojimo, kad Roma nerimaudama laukia. Nurodoma, kad šis laukimas baigiasi 1944 birželio 4 dieną, kai į Romą įžengia išlaisvintojai. Iš esmės pasakotos pateikia Romos išvadavimo priešistorė santrauką: yra parodomi esminiai vaizdai, kelios apibendrinančios fazės, tačiau į detales nėra einama.

ko dėl tai priešistorė, o ne istorija?

Vėliau yra nutylima 6 mėnesiai istorijos trukmės – eksplicitinė elipsė. Elipsė nurodo, kad pasakojimo segmentas neatitinka istorijos trukmės – šiuo atveju yra praleidžiama dalis istorijos ir ši trukmė yra konkrečiai nurodoma baltais titrais ant juodo ekrano, todėl eksplicitinė elipsė. Mes nežinome, kas nutiko per šiuos šešis mėnesius – mums ši istorija nėra papasakojama (pasakojimo laikas yra trumpesnis negu istorijos laikas).

Šį laiką, nors ir su trukmės pažeidimais, laikyčiau pirminiu pasakojimu, nes jis nepriklauso jokiame kitame pasakojime: šis pasakojimas nėra gaminamas kito lygmens pasakojime. Be to, jis nurodo pasakojimo chronologinę tvarką: Roma laukė, kol ją išvaduos, tada įvyksta išvadavimas ir rodomas Romos gyventojų gyvenimas po jo. Gyvenimas po išvadavimo yra rodomas daug lėtesnio tempo negu prieš tai pateikti įvykiai: Romos išvadavimas pasakotas daug trumpiau negu dvi dienos jau praėjus 6 mėnesiams po jo.

taip, bet je gyvenime kitas lygis, kuris priklauso pasakojimo ir intertekstui

Bare kareivis pasakoja kitam kareiviui apie laiką, kai jie pirmą kartą įžengė į Romą ir kad viskas buvo kitaip – geriau. Tai yra analepsė – pasakojimu grįžtama į anksčiau įvykusius įvykius. Tai yra analepsė (nuoroda į praeitį) pirminio pasakojimo atžvilgiu. Ši analepsė lieka pirminio pasakojimo rėmuose (prasideda ir baigiasi pirmojo pasakojimo metu), todėl tai yra vidinė analepsė. Ši analepsė taip pat yra veikėjo analepsė, nes išreiškia jo požiūrį į tą laikotarpį.

paten vidinė kokia?

Sekanti analepsė yra Fredo pasakojimas Frančescai apie Frančeską. Ji prasideda „Prisimeni(u), kai pirmą kartą atvykome į Romą“. Ji kaip ir praeita analepsė yra pirminio pasakojimo rėmuose, todėl tai vidinė analepsė. Ji papildo pirminį pasakojimą asmenine veikėjo patirtimi, jo požiūriu į Romos išvadavimo įvykius ir jo asmenines patirtis, kuriuose dalyvavo tik jis ir Frančeska, todėl tai yra veikėjo analepsė ir ji papildo pirminį pasakojimą asmenine istorija, todėl ji yra užpildančioji analepsė.

paten. o ankstesni? ar ji tū užpildo tai, kas praleista? ar perabartota to, kas jau buvo papasakota, bet iš kitos perspektyvos, kitu fokusu? nu?

Eksplicitinė elipsė brėžia skirtumą tarp skirtingų laiko supratimų pasakojime. Iki elipsės laikas yra suprantamas Aristoteliškai. To pasakojimo laikinė seka yra praežastinė – vienas įvykis lemia kitą, po užstrigimo Cassino, yra nusileidimas Anzio ir tada seka Romos išvadavimas. Kaip ir pats laikas nėra svarbus: jis tik talpina savyje įvykius, o pats nekuria. Vis dėl to, ši pasakojimo dalis yra greitai praeinama – pateikiama santrauka, šeši mėnesiai iš vis praleidžiami.

Ši laiko samprata priešinama su pasakojimą sekančiomis analepsijomis – čia yra svarbiausia veikėjo vidinis laikas. Praėję laiko tarpai nėra įvardijami taip konkrečiai, tačiau jie leidžia veikėjui analizuoti įvykius ir juos interpretuoti: praėjęs laikas pateikiamas kaip kažkas nuostabaus, kai net merginos buvo

Ar galu Aristoteliškai laikas yra gautos glaudes, kur mes abimėmos, nerodos, nes / beky mū / beky bintai dydžiai. O ar beky laikas?

ar tik papildo? be reikšimo "papildo"?

2

kitokios. Šios analepsės taip pat papildo pirmąjį pasakojimą asmenine perspektyva: pateikta istorinė Romos išvadavimo santrauka yra papildoma daug platesnėmis veikėjų vidinių išgyvenimų dramomis.

betant isto
sme, o
tai nera
aristo telimo
gantos lai
kas...

Pasakojimo lygmenys, jų laikinis santykis. Pasakotojai ir jų adresatai – koks jų tarpusavio santykis?

Filmo pasakotojas yra ekstradiegetiniame lygmenyje – mes jo niekada nepamatome, tačiau girdime jį kaip užkadrinį balsą pasakojantį apie Romą laukiančią išvadavimo. Jis yra ekstradiegetinis pasakotojas, nes jo pasakojimo lygmenyje nieko nevyksta išskyrus patį pasakojimo veiksmą: mes tik girdime kaip jis kalba, tačiau jis pats istorijoje neveikia. Yra ir formalių gramatinių požymių – pasakojama esamuoju laiku, tačiau to nelaikyčiau svariu argumentu jei nebūtų anksčiau nurodytų požymių. Ekstradiegetinio pasakotojo santykis su adresatais (žiūrovais) yra labai tolimas ir neutralus: jį žiūrovus nėra kreipiamasi, jis nieko jiems specifiskai nesako, nėra aišku, kaip adresatai reaguoja į filmą.

Matomi vaizdai iš sugriautų Cassino ir Anzio miestų bei Roma laukianti išvadavusių yra intradiegetinis pasakojimas. Tai pasakojimas, kuris yra gaminamas ekstradiegetinio pasakotojo, taigi mes matome apie ką užkadrinis pasakotojas pasakoja. Vėliau pasakotojo balso nelieka, tačiau pats pasakojimo lygmuo nepasikeičia – neatsiranda naujas viso likusio filmo pasakotojas ir nepasikeičia adresatas. Šiame lygmenyje atsiranda kiti pasakotojai – pirmlausia kareivis, kuris pasakoja apie tai, kaip geriau buvo, kai tik jie atvyko į Romą. Pasikeičia ir pasakotojo adresatai, vietoj kino žiūrovų, šio pasakojimo adresatai – kareiviai ir Frančeska, todėl tai metadiegetinis pasakojimas. Šis pasakojimas yra vėlesnis negu pasakojami įvykiai: įvykiai pasakojami praėjus jau šešioms mėnesiams po to kai buvo išlaisvinta Roma. Šis pasakotojas entuziastingai pasakoja savo patirtį, tačiau Frančeskos jis visiškai nesudomino – ji visą laiką dairosi į kitą staliuką. Jo klausosi tik keli kiti kareiviai. Nors jo pasakojama istorija yra iš jo kaip veikėjo perspektyvos, tačiau ji nėra labai intymi ar atvira – atrodo, kad dalinamasi bendromis įžvalgomis, kurioms pritaria kiti kareiviai.

Vėliau pasakojimas vėl vyksta intradiegetiniame lygmenyje. Kol Fredas nepradeda pasakoti istorijos apie Frančeską. Kaip ir praeitas kareivis jis grįžta į Romos išvadavimo dieną, tačiau jo pasakojimas yra daug intymesnis ir skirtas tik Frančeskai. Kadangi pasikeičia pasakotojas ir pasakojimo adresatas – tai kitas metadiegetinis pasakojimas. Šis metadiegetinis pasakojimas irgi yra vėlesnis – pirmiau įvyko Fredo pasakojami dienos įvykiai ir tik praėjus šešioms mėnesiams jis juos pasakoja. Fredas pasakoja savo susitikimą su Frančeska ir ji jo įdėmiai klausosi – kai tik pradeda pasakojimą ji prigludžia savo veidą arčiau jo. Šiame lygmenyje yra užuomina į kitą metametadiegetinį lygmenį – Frančeska pradeda pasakoti Fredui, kad išvadavimo laukimas buvo siaubingas, tačiau Fredas nutraukia ją sakdamas, kad tai buvo nuostabu, kad Roma yra nuostabi. Fredas nesiklauso Frančeskos pasakojimo ir mėgina jį paneigti.

Kai mums neberodomas Fredo pasakojimas, tačiau jis toliau pasakoja savo istoriją, į jo istoriją pradeda įsiterpti Frančeska, kuri pasakoja detales apie Frančeską ir jos gyvenimą. Išskirčiau tai kaip dar vieną metadiegetinį lygmenį, nes jos pasakojimas yra skirtas Fredui (naujas adresatas) ir ji pateikia alternatyvią pasakojimą apie Frančeską dabartyje versiją. Ji pasakojime maišo būtąjį ir esamąjį laiką, todėl yra sunkiau nurodyti, koks yra jos istorijos laiko santykis su intradiegetine istorija. Iš vienos pusės tai yra vėlesnis pasakojimas, nes ji pasakoja apie jau nebežydingi medį, apie tai, kad Frančeska turėjo užsidirbti, tačiau tuo pačiu yra komentuojama ir dabartis: Frančeska turi dirbti, medis dabar taip nežydi, todėl galėtų būti ir įterptinis pasakojimo laikas. Frančeska, Fredo pasakojimo klausėsi įdėmiai – ji sugebėjo susieti, kad pasakojime yra pasakojama ne apie bet kokią Frančeską, o ją. Vis dėl to, jos pasakojimo Fredas neatrodo,

kad klausosi ir tuo labiau neišgirsta: ji dažnai yra pertraukiama jo girtų ir beveik miegančio žmogaus įsiterpimų, kurie tik kartais atreaguoja į tai, ką pasako Frančeska. Frančeska naiviai tikisi, kad jis ją išgirdo, tačiau ji nesugebėjo išgirsti ir pamatyti, kad jos jis negirdi – ji paprašė, kad jam perduotų savo adresą Fredui, tačiau jis nesuprato, kad Frančeska pas kurią buvo yra ta pati kaip ir prieš šešis mėnesius.

Metadiegetiniai pasakojimai parodo, kaip kareiviai idealizuoja Romos išvadavimo laikotarpį – visos merginos buvo jiems dėkingos ir „šviežios“, „gražios“. Yra grįžtama į šį idealizuotą laikotarpį, tačiau Frančeskai tai nėra taip idealizuota: ji nesiklauso kareivio pasakojimo apie išvadavimą, ji mėgina prieštarauti Fredui, kad laukimas buvo siaubingas. Frančeskos istorijos dažnai yra pertraukiamos – ji mėgina pasakoti apie sunkumus laukiant išvadavimo ar sunkumus mėginant išgyventi po jo, tačiau Fredui neatrodo, kad rūpi juos išgirsti. Ir nors Fredo ir Frančeskos fizinis artumas rodo jų artimą ir itnymų ryšį, tačiau Fredas nesugeba išgirsti ir pamatyti ne idealizuotos Frančeskos versijos, o Frančeska irgi nemato, kad jos negirdi.

Idelius atsakymas - 10